

Никола Милошевић*

Милан Шкулић, *Малолетничко кривично право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2011, 428.

Проблем малолетничке делинквенције велики је изазов како друштва, тако и правног система, имајући у виду да су њене последице, дугорочно посматрано, веома тешке. Искуство и пракса показују да највећи број пунолетних криминалаца своју „каријеру“ започињу још као малолетна лица. Стога је неопходно овом проблему приступити озбиљно, ефикасно и детаљно, уз сарадњу науке, праксе и свих релевантних институција.

У издању Правног факултета Универзитета у Београду објављена је монографија *Малолетничко кривично право*, аутора Милана Шкулића, редовног професора Правног факултета Универзитета у Београду.

Који су разлози који ово дело препоручују стручној и осталој јавности? Читаоцима који су имали прилике да се сусретну с претходно објављеним делима професора Шкулића, ову књигу не треба посебно препоручивати. Препоручује се сама по себи, имајући у виду стил, систематичност и аналитичност аутора. Шкулић се доста бавио проблематиком малолетничке делинквенције, почевши од докторске дисертације (*Делинквенција деце и малолетника – кривично-процесни и криминалистички аспект*), па преко књига *Малолетници као учесници и жртве кривичних дела*, *Малолетни делинквенти у Србији – нека питања материјалног, процесног и извршног права* (коауторски са мр Иваном Стевановић), као и бројних чланака и учешћа на конференцијама и саветовањима из ове области. Књига *Малолетничко кривично право* представља систематизовану студију која је резултат дугогодишњег проучавања овог феномена. У њој се, први пут на нашем језику, доста детаљније и систематичније објашњавају неки проблеми, попут питања кривице у малолетничком кривичном праву, прилично велика пажња је посвећена компаративној анализи кривичног права за малолетнике, а објашњене су и основне одред-

* Аутор је судија Врховног суда Србије у пензији.

бе међународноправне регулативе која се односи на малолетничку делинквенцију и кривичноправно реаговање на њу. На више од 400 страница подељених у осам поглавља, аутор до детаља разрађује сва питања и законске одредбе релевантне за ову област, али истовремено кроз цело дело провлачи логику свог системског схватања малолетничког кривичног права и његове комплексности.

Прво поглавље бави се анализом основних теоријских погледа на етиологију малолетничке делинквенције и проучавањем различитих теоријских оријентација које се баве овим феноменом. Најпре се делинквенција малолетника посматра као социјална појава, где се, као најважнији социјални чиниоци који је условљавају, наводе породица и породични статус, однос села и града односно степен урбанизације и преовлађујући начин живота у одређеној социјалној средини, криминогене тенденције у широј друштвеној заједници и неадекватна друштвена реакција на овај проблем. Затим се разматрају биолошке теорије и биофизичке особине, од којих је најпознатија Ломброзова антрополошка теорија о рођеном злочинцу, те психолошке теорије и психолошке особине међу којима посебан значај имају интелигенција, емоционална стабилност и мотивација, да би на крају био изложен структурални и мултифакторски теоријски приступ. Посебно се разматра и организовани криминалитет малолетника, као последица њихове склоности ка удруживању. Интересантно је да Шкулић различите теоријске оријентације прилагођава нашој средини и нашим приликама, наводећи добро познате примере којима смо и сами сведочили. Тако, примера ради, аутор наводи да је „у време тешке економске кризе и насталог социјалног раслојавања друштва... уочено да се чешће врше кривична дела разбојништва од стране деце и малолетника, при чему су се одузимале одевне ствари, пре свега обућа (патике марки као што су *Nike* и *Reebok*). Објашњење би се могло наћи у чињеници да су деца и малолетници који су тада вршили таква разбојништва, желели да остваре прокламовани економски циљ – да буду ‘у тренду’, односно да по начину облачења не заостану за својим богатијим вршњацима, при чему су такав циљ, у немогућности да га остваре на друштвено прихватљив начин (јер су им родитељи осиромашили, а сами нису могли да стекну потребна средства), достигали нелегитимним средствима, тиме што су вршили кривична дела“.

Предмет другог поглавља је појам малолетничког кривичног права и упоредноправна решења из ове области. Аутор најпре наводи типизирани моделе поступка према малолетницима (заштитнички, правосудни, модификовани правосудни, партиципативни, корпоративни неокорективни модели, те модели контроле делинквенције, минималне интервенције и ресторативног правосуђа), а затим приказује њихову практичну примену у системима европских држава. Затим

се даје компаративни приказ извора малолетничког кривичног права, предмета поступка према малолетницима, основним карактеристикама кривичног поступка према овој категорији учинилаца, кривичним санкцијама и другим мерама, као и елементима ресторативног правосуђа у односу на малолетнике. Као изврстан процесуалиста, Шкулић се посебно бави питањима (не)постојања судова за малолетнике и начелом специјализације, надлежности у појединим фазама поступка, учешћа и улоге социјалних служби, учешћа браниоца по службеној дужности, заштитом малолетника према коме се води поступак, питањем притвора и његових процесних супститута, улогом оштећеног у поступку према малолетницима и алтернативним моделима поступка у односу на ову категорију учинилаца, што на крају илуструје детаљним приказом кривичних поступака према малолетницима у Немачкој, Шкотској и Шведској. Детаљно и темељно познавање упоредно-правних решења из области малолетничког кривичног права изложених у овој монографији не треба да изненађује, имајући у виду чињеницу да је Шкулић представник Србије у пројекту Европске уније (*AGIS* пројекат) који се бави проучавањем кривичног правосуђа за малолетнике у Европи.

У трећем поглављу изложени су основни међународни стандарди у области малолетничког правосуђа и поступање према малолетним учиниоцима кривичних дела, тачније Конвенција УН о правима детета, Европска правила о поступању према малолетним учиниоцима кривичних дела и Европска конвенција о људским правима. Од посебног значаја је коришћење великог броја одлука Европског суда за заштиту људских права, у којима се аутор одлично сналази, проналазећи из мноштва случајева оне најкарактеристичније, везане за положај малолетних учинилаца кривичних дела.

У наредним поглављима аутор се бави домаћим позитивно-правним решењима везаним за материју материјалног, процесног и извршног кривичног права за малолетнике. Шкулић најпре разматра питање кривице у малолетничком кривичном праву, коме се у досадашњој теорији и пракси поклањало недовољно пажње. У том циљу, детаљно анализира ову проблематику, наводећи при том евроконтинентално и англосаксонско виђење принципа кривице, као и одступања од овог принципа, да би на крају доста пажње посветио кривици малолетника. Аутор, наиме, инсистира на разликовању формалног оглашавања кривим, од утврђивања постојања кривице као субјективног елемента кривичног дела, објашњавајући да је постојање кривице код малолетника (исто као и код пунолетних учинилаца) неопходно за изрицање било које кривичне санкције, с изузетком оних медицинско-психијатријског карактера. У петом поглављу („Старосна граница способности за сношење кривице у

кривичноправном смислу“⁴⁾ аутор отвара многа питања везана за правни основ способности за сношење кривице малолетника, примера ради: да ли је законодавац успоставио кривичну неодговорност деце млађе од 14 година; ако је тако, на чему се темељи ова поставка о њиховој кривичној неодговорности, односно неспособности да буду крива за учињено дело; зашто законодавац не употребљава термин немогућност сношења кривице, већ само објашњава да се према деци млађој од 14 година не могу изрицати и примењивати кривичне санкције; како тумачити законску одредбу по којој се старосни лимит од 14 година фиксира у време извршења кривичног дела, ако је реч о лицима која нису предузела радњу извршења, већ су наступала као подстрекачи или помагачи, и тсл. Поред тога, дата су и компаративна решења у погледу старосне границе способности за сношење кривице.

Кривичне санкције и друге мере које се примењују према малолетницима, кривични поступак према малолетницима и основи малолетничког извршног права, изложени су у завршним поглављима ове монографије, заснованим пре свега на важећим законским решењима. Конструктивна и аргументована критика појединих решења и судских одлука чини ово дело још значајнијим, имајући у виду да аутор не даје само теоријска објашњења законских одредби, већ истовремено подстиче на њихово адекватније регулисање и исправнију примену.

Имајући то у виду, аргументовано се може тврдити да *Малолетничко кривично право* далеко превазилази захтеве једног уџбеника и представља значајан теоријски допринос кривичноправној науци. Детаљна и свеобухватна анализа законских одредби поткрепљена примерима из праксе, прецизно и темељно навођење упоредноправних решења и међународних инструмената, позивање на праксу Европског суда за заштиту људских права и тумачење исте, прегледност и систематичност дела, јасан и занимљив стил писања, само су неке од карактеристика које ово дело чине вредним пажње и препоручују га стручној јавности.